

на слідча (розшукова) дія проводиться за його безпосередньої участі, в інших випадках – уповноваженим працівником оперативного підрозділу і повинен відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження [2].

Тому, беручи до уваги наведене, пропонуємо встановити суб'єктний склад осіб, що наділені обов'язком складання протоколу щодо інформації, яка отримується у результаті контролю за телефонними розмовами, шляхом заміни у другому реченні ч. 1 ст. 252 КПК України слів «складається протокол» словами «слідчим складається протокол, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його безпосередньої участі, в інших випадках – уповноваженим працівником оперативного підрозділу».

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що результати контролю за телефонними розмовами підрозділами Національної поліції – це ефективний засіб кримінального процесуального доказування, який водночас, з урахуванням практики його застосування, потребує постійного удосконалення.

Список бібліографічних посилань:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

2. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, СБ України, Міністерством фінансів України, Адміністрацією ДПС України та Міністерством юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1681/51 [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/vOl14900-12>.

Дараган В.В.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ПРОБЛЕМ ОПЕРАТИВНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ПО ЗЛОЧИНАХ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Як показали результати опитування працівників підрозділів захисту економіки НП України, близько 78 % опитаних респондентів незадоволені змінами в структурно-функціональній побудові Департаменту захисту економіки Національної поліції України (ДЗЕ НП), які відбулися в процесі реформування органів внутрішніх справ (ОВС).

Відповідно до своїх функціональних обов'язків працівники підрозділів ДЗЕ НП України уживають заходи щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів [1].

Однак після реформування системи ОВС діяльність підрозділів захисту економіки Національної поліції України була дещо змінена, а саме була змінена ієрархія підпорядкування таких підрозділів та відокремлення їх від територіальних підрозділів ОВС (відділів/відділень поліції).

Вказані зміни вплинули на територіальне розташування підрозділів захисту економіки Національної поліції України та їх територію оперативного обслуговування. Зокрема, значно зменшилась кількість підрозділів, які розташовані безпосередньо в населених пунктах, а територія оперативного обслуговування значно збільшилась.

Вказаний фактор негативно вплинув на якість оперативного супроводження кримінальних проваджень, а також на якість виконання покладених на підрозділи захисту економіки Національної поліції України завдань щодо протидії злочинам у сфері державних закупівель.

Наприклад, в Дніпропетровській області діяльність щодо протидії злочинам у сфері державних закупівель покладено на підрозділи Управління захисту економіки в Дніпропетровській області Департаменту захисту економіки Національної поліції України. В структуру зазначеного управління входить сім міжрайонних відділів, які розташовані у Дніпрі, Кривому Розі (647 тис. жителів), Кам'янському (240 тис. жителів), Нікополі (116 тис. жителів), Новомосковську (71 тис. жителів), Павлограді (109 тис. жителів) та Верхньодніпровську (16 тис. жителів).

Зазначений розподіл викликає певні запитання. Зокрема, незрозуміло чому такі відділи відсутні у таких великих містах як Марганець (48 тис. жителів), Жовті Води (46 тис. жителів), Покров (40 тис. жителів), Синельникове (31 тис. жителів), Першотравенськ (29 тис. жителів). При цьому виникає питання щодо якості оперативного обслуговування державних підприємств, установ та організацій, які здійснюють державні закупівлі, розташованих у зазначених населених пунктах.

Проблема налагодження взаємодії між підрозділами захисту економіки та слідчими підрозділами Національної поліції виникла у зв'язку з відшаруванням підрозділів захисту економіки від територіальних підрозділів Національної поліції. Зокрема, справи по злочинах виявлених працівниками відділів при управліннях захисту економіки, як правило, розслідують або слідчі слідчих управлінь при ГУНП в областях, або слідчі підрозділи при відділеннях поліції в обласних центрах де розташоване відповідне управління захисту економіки, і тут майже не виникає проблем з організацією взаємодії між цими підрозділами. Основна проблема, з якою стикаються зазначені підрозділи при налагодженні взаємодії з слідчими підрозділами, пов'язана з рівнем кваліфікації окремих співробітників слідчих підрозділів. Далеко не всі спів-

робітники слідчих підрозділів мають відповідний рівень знань у сфері державних закупівель, а тим більше досвід розслідування злочинів в цій сфері.

Більш проблемна ситуація склалася міжрайонних відділів захисту економіки. У випадку виявлення злочинів працівниками міжрайонних відділів захисту економіки, такі злочини розслідують слідчі підрозділи при відділеннях (відділах) поліції на території яких такий злочин було скоєно, і тут виникають проблеми описані нами вище, пов'язані з великою територією обслуговування таких відділів захисту економіки. Оперативний працівник, який працює в окремо взятому районному центрі не має можливості якісно здійснювати оперативне супроводження кримінального провадження, яке ведеться слідчим за 30-50 кілометрів від місця дислокації оперативного підрозділу.

Але навіть у випадку, коли і оперативний підрозділ захисту економіки і слідчий підрозділ в якому знаходиться кримінальне провадження будуть розташовані в одному місці це не вирішить проблему, пов'язану з кваліфікацією слідчих, оскільки, як показали результати дослідження, в переважній більшості випадків, лише в слідчих управліннях були наявні слідчі, які спеціалізуються на розслідуванні кримінальних правопорушень зазначеної категорії, більшість із них складають колишні працівники підрозділів захисту економіки, які потрапили під скорочення в процесі реформування ОВС та зміни структурно-функціональної побудови підрозділів захисту економіки. Інша частина слідчих, зокрема, які працюють в територіальних органах, підрозділах поліції слабо орієнтуються в економічних процесах та не мають відповідного досвіду розслідування злочинів, що вчиняються у сфері економіки, зокрема й у сфері державних закупівель.

На нашу думку вирішити зазначену проблему можна лише змінивши статус оперативного працівника підрозділу захисту економіки на детектива.

Сьогодні у восьми регіонах України – у Київській, Запорізькій, Львівській, Одеській, Полтавській, Сумській, Харківській та Хмельницькій областях запроваджено проект «Поліцейські детективи», де близько 90 % особового складу підрозділів кримінальної поліції перевели в статус слідчих». Інші 10 % працівників виконує прями обов'язки кримінальної поліції. Експеримент було запроваджено для того, щоб знайти оптимальний баланс між інститутом слідчих та інститутом детективів [2].

При цьому не зрозуміло яким чином укріплення одних підрозділів (слідчих) і суттєве послаблення інших (оперативних) шляхом проведення експерименту, без поєднання їхніх прав та обов'язків в одній особі «детектива», надасть можливість вирішити поставлену перед експериментом задачу – знайти оптимальний баланс між інститутом слідчих та інститутом детективів?

Процес реформування повинен спиратися на міжнародно-правові та європейські стандарти поліцейської роботи, досягнення світового поліцейського спільноти. Тому важливим при оновленні законодавства і підвищенні ефективності правозастосування є зважене використання зарубіжного досві-

ду, перевіреного практикою [3].

Інститут поліцейських детективів існує в скандинавських країнах, Німеччині, США та інших державах сталої демократії. Між ними є низка відмінностей в обсязі повноважень, моделі взаємодії з прокуратурою тощо. Разом із тим усіх їх об'єднує те, що збирає докази і фіксує їх у процесуальних документах одна особа, яка несе відповідальність за якість проробленої роботи – підготовку й спрямування обвинувального висновку до суду. Тому детектив зацікавлений у якісній роботі над кримінальною справою, в якій він розбирається від початку до кінця [4].

На нашу думку, запровадження інституту детективів повинно бути здійснено на кшталт інституту детективів Національного антикорупційного бюро України. Зокрема Законом України «Про Національного антикорупційного бюро України» передбачено, що до структури управлінь Національного бюро можуть входити підрозділи детективів, що здійснюють оперативно-розшукові та слідчі дії. Тобто така особа повинна поєднувати у собі функції оперативного працівника та слідчого.

Для введення інституту детективів в Національній поліції необхідно на законодавчому рівні визначити поняття «детектив» в Національній поліції, його завдання, повноваження [5].

При цьому, на нашу думку, такі структурно-функціональні зміни повинні стосуватися лише окремих підрозділів із структури кримінальної поліції, а саме:

- Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми;
- Департамент протидії наркозлочинності;
- Департамент внутрішньої безпеки;
- Департамент кіберполіції;
- Департамент захисту економіки.

Необхідність запровадження таких змін обумовлена не тільки проблемами в налагодженні взаємодії з підрозділами слідства, а й специфікою діяльності таких підрозділів, які входять в структуру кримінальної поліції Національної поліції України, особливостями виявлення та документування злочинів за кожним напрямом діяльності тощо.

В цілому, запропоновані нами зміни, на нашу думку, сприятимуть вирішенню проблем, які виникають під час оперативного супроводження кримінальних проваджень по злочинах у сфері державних закупівель.

Список бібліографічних посилань:

1. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки: наказ Національної поліції України від 07.11.2015 № 81.
2. У восьми регіонах України впроваджені пілотні проекти поліцейських детективів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mvs.gov.ua/ua/news/8719_U_vosmi_regionah_Ukraini_vprovadzheni_pilotni_proekti_policeyskih_detektiviv___Sergiy_Knyazv_FOTO_.htm.

3. Братель С.Г. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ : [цикл наукових праць]. Київ, 2015. 11 с.

4. Реформа кримінального блоку поліції: проблеми і перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://police-experts.info/2017/07/08/reforma-kryminalnoho-bloku-politsiji-problemy-i-perspektyvy-dzerkalo-tyzhnya-26/>.

5. Василичук В.І. Інститут детективів в Національній поліції України // Актуальні питання організації та розвитку наукової, науково-технічної й науково-педагогічної діяльності в Україні: збірник тез за матеріалами Всеукр. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Київ, 30 серп. 2016 р.). К.: ДНДІ МВС України, 2016. С. 69-71.

Горбачов О.В.

здобувач

Харківського національного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ГРОМАДЯН У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В НЕГЛАСНІЙ ФОРМІ

Існує цілий ряд міжнародно-правових документів, ратифікованих Верховною Радою України, що прямо передбачають використання правоохоронними органами можливостей громадян у протидії злочинності в негласній формі («агентів», «осіб, які повідомляють інформацію»), зокрема прийняття у подальшому заходів безпеки відносно зазначених осіб. Тісний взаємозв'язок між необхідністю забезпечення безпеки свідків та агентурною роботою компетентних органів будь-якої держави є очевидним.

Таке положення речей є не випадковим, адже історично найперша у світі програма забезпечення безпеки свідків виникла з потреби забезпечити захист залучених до негласного співробітництва осіб у протидії організованій злочинності. Це сталося після того, як у період з 1961 до 1965 року Програма по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства юстиції США втратила більше двадцяти п'яти агентів, а інші свідки по сотнях справ, побоюючись розправи, відмовлялися давати свідчення. До сих пір громадяни, які сприяють правоохоронним органам у негласній формі, становлять основну частку осіб, взятих під захист.

Національним першоджерелом правових основ як кримінально-процесуальної діяльності так і оперативно-розшукового забезпечення безпеки учасників оперативної розробки, є Конституція України. Основним Законом держави визначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком